

C2

ÜNİTE 5

OKUMA: Gönderimsel İfadeyi Bulma

DİNLEME: Not Alma

YAZMA: Akademik Yazı: Kompozisyon

Kazanımlar

Okuma

- Gönderimsel ifadeyi tanımlar.
- Bir metnin içindeki gönderimsel ifadeleri ve anlamlarını belirler.

Dinleme

- Dinlediklerine ilişkin notlar alır.
- Dinlediklerini özetler.
- Aldığı notlardan ihtiyaç duyduğu bilgileri seçer.

Yazma

- Kompozisyonu tanımlar.
- Giriş, gelişme ve sonuç paragraflarından oluşan kompozisyonlar yazar.



OKUMA

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- Gönderimsel ifadeyi tanımlayabilecek,
- Bir metnin içerisinde geçen gönderimsel ifadeleri ve bu ifadelerin anlamlarını belirleyebileceksiniz.

Gönderimsel İfadeyi Bulma

Detaylı Okuma Nedir?

Bir metni oluşturan cümleler içerisinde tekrar eden sözcüklere veya söz öbeklerine rastlamak mümkündür. Birbiri ardına gelen cümleler içerisinde aynı ifadeleri sürekli tekrar ederek kullanmak metnin akıcılığını bozar. Metnin akıcılığını sağlamak için tekrara düşmekten kaçınmak gerekir. Tekrara düşmeyi önlemek amacıyla da gönderimsel ifadeler kullanılır. Gönderimsel ifade, bir metinde cümle içerisinde herhangi bir adın ya da ad öbeğinin yerini tutan ifadelere denir. Gönderimsel ifadeler bir ifadeye veya birisine gönderme yapmak amacıyla adların yerine zamirlerin ya da farklı ifadelerin kullanılması olarak açıklanabilir.

Gönderimsel İfade Niçin Kullanılır?

Gönderimsel ifade; önceki bir sözcüğe veya cümleye işaret ettiklerinden gereksiz tekrarı önlemek, cümleler arasında geçişi sağlayan bağlantıyı kurmak, metni daha akıcı hâle getirmek amacıyla kullanılır.

Gönderimsel İfade Ne Zaman Kullanılır?

- » Öznesi aynı olan cümleler arka arkaya kullanıldığında,
- » Nesnesi aynı olan cümleler arka arkaya kullanıldığında,
- » Daha akıcı bir anlatım tercih edildiğinde gönderimsel ifadelerle başvurulur.

Gönderimsel İfade Nasıl Bulunur?

Bir metni daha iyi anlayabilmek için o metindeki gönderimsel ifadeler ve bunların diğer sözcükler, ifadeler veya cümleler ile olan ilişkilerini tanımlayabilmek gerekir. Gönderimsel ifadeleri bulmak için bir önceki sözcük öbeğine ya da cümleye bakmak gerekmektedir. Bunun için,



- » Cümle içinde kullanılan bir zamirin bir önceki cümlede ya da aynı cümle içerisinde bir adın, ad öbeği ya da durumun yerine kullanılıp kullanılmadığına,
- » Cümlede geçen bir adın, bir önceki cümlede ya da aynı cümle içerisinde kullanılan farklı bir ad, ad öbeği ya da durumun yerine kullanılıp kullanılmadığına bakılır.

Örnek 1:

Aşağıdaki cümlelerde koyu verilmiş gönderimsel ifadelerin karşılıklarını yazın.

1. “Toplumdaki bireyler vatandaşlık görevlerinin bilincinde olmalıdır. **Onlar**, sorumluluk duygusuyla hareket etmeli ve başkalarının özgürlük alanına saygı duymalıdır.”

Çözüm: “**Onlar**” ifadesi, “**toplumdaki bireyler**” yerine kullanılmış gönderimsel ifadedir. Birinci cümledeki “toplumdaki bireyler” ifadesi ikinci cümlede tekrar edilmekten kaçınılmış, bu ifade yerine “onlar” zamiri kullanılmıştır.

2. “Eğitim bakanı yaptığı konuşmada büyük şehirlerdeki okulların başarısını düşüren faktörleri sıraladı. **O**, bu faktörleri dört ana başlıkta sundu.”

Çözüm: “**O**” zamiri birinci cümlede yer alan “**eğitim bakanı**” ifadesi için kullanılmış gönderimsel ifadedir. İkinci cümlede, “eğitim bakanı” ifadesini tekrarlamamak için bu ifade yerine “o” zamiri kullanılmıştır.

3. “Bilişim mühendisleri yapay zekânın birçok sektörde kullanılabileceğini açıkladı. **Bu**, teknolojik bir devrimdir.”

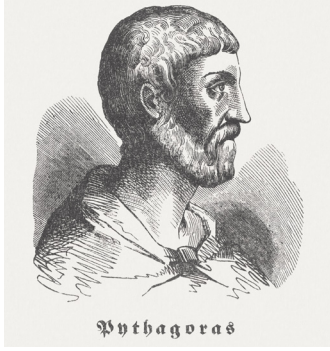
Çözüm: “**Bu**” ifadesi, “**yapay zekânın birçok sektörde kullanılabilmesi**” yerine kullanılmış gönderimsel ifadedir. İşaret zamiri olarak “bu” ifadesi birinci cümlede yer alan “yapay zekânın birçok sektörde kullanılabilmesi” ifadesini tekrar etmemek için kullanılmıştır.

4. “Sosyoloji ve psikoloji arasındaki temel farklılaşma odak noktalarının farklı oluşu yönündedir. **Bu durum**, günümüzde sosyal bilimcilerin, sosyoloji ve psikolojiyi bağımsız ölçütlerle değerlendirmelerine sebep olur.”

Çözüm: “**Bu durum**” ifadesi “**sosyoloji ve psikolojinin odak noktalarının farklı oluşu**” yerine kullanılmış gönderimsel ifadedir. Birinci cümle ile ikinci cümle arasındaki anlam takip edildiğinde, “odak noktalarının farklı oluşu” ifadesinin ikinci cümlede tekrar edilmekten kaçınıldığı, onun yerine “bu durum” ifadesinin kullanıldığı görülür.

Örnek 2:

Aşağıdaki paragrafta koyu verilmiş gönderimsel ifadelerin karşılıklarını yazın.



Tanınmış Yunanlı düşünür ve bilim adamı Pythagoras (Pisagor) MÖ 580 ve MÖ 500 yılları arasında yaşamıştır. Pythagoras, **bu dönemde** Güney İtalya'daki Kroton kentinde yaşamını sürdürmüştür. **O**, İyonya'daki doğa düşünürlerinin etkisiyle bir topluluk kurmuştur. Bu toplulukta dinsel ve mistik görüşler tartışılmıştır. **Bunun yanı sıra** topluluk bilgi üretmek amacıyla kurulmuştur. Bu nedenle Pythagoras, materyalist değil rasyonalist bir kişiliğe sahiptir.

bu dönemde:

O:

Bunun:

Çözüm: Paragrafta verilen “**bu dönemde**” ifadesi “**MÖ 580 ve MÖ 500 yılları arası**” yerine kullanılmış gönderimsel ifadedir. “**O**” zamiri “**Pythagoras**” yerine kullanılmıştır. “**Bunun**” işaret zamiri “**toplulukta dinsel ve mistik görüşlerin tartışılması**” yerine kullanılmış gönderimsel ifadedir.

Etkinlik 1:

Aşağıdaki paragrafta koyu verilmiş gönderimsel ifadelerin karşılıklarını yazın.

1. Psikolojide objektif bilgiye ulaşmak için üç bilimsel araştırma yöntemi kullanılır. **Bunlar;** gözlem, ilişkisel çalışmalar ve deneylerdir.

Bunlar:

2. İlk dönem sosyologları toplumu bir bütün olarak ele almış ve bireylerin davranışlarını etkileyen toplumsal nitelikleri incelemiştir. **Onların** sosyoloji alanına yaptığı katkılar günümüzde hâlâ geçerlidir.

Onların:

3. İlkel toplumlarda sanat işle doğrudan doğruya ilişkiliyken modern toplumlarda **bu ilişki** daha kopuk ya da karmaşık görünmektedir.

Bu ilişki:

4. Yapılan bilimsel araştırmalarda araştırmacı objektif bir tutuma sahip olmalıdır. **Bu**, araştırmacının araştırma yapacağı konuda nesnel sonuçlara ulaşabilmesi için gereklidir.

Bu:

5. Toplam kalite aşaması sonucunda “Toplam Kalite Yönetimi” adı altında yeni bir yönetim uygulaması ortaya çıkmıştır. **Bu uygulama** çok kısa bir süre içerisinde birçok ülkede faaliyet gösteren şletmeler tarafından kullanılmaya başlanmıştır.

Bu uygulama:

6. Bir sanat eserini tanımlarken sıklıkla anılan niteliklerden biri de özgünlüktür. Ancak **bu nitelik** de kökleri Rönesans’a uzanan modern bir kavramdır.

Bu nitelik:

7. Müzik gerçek anlamda, insanı insan yapan en güzel sanat dalıdır. Uygarlığın gelişimi, **onun** gelişimi ile eř gider. Çünkü müziğin, insanı duygusal yönden geliştirdiği için **onu** daima iyiye, doğruya, güzele ve çalışmaya iten büyük bir gücü vardır.

Onun:

Onu:

Etkinlik 2:

Aşağıdaki paragraflarda koyu verilmiş gönderimsel ifadelerin karşılıklarını yazın.

5

1. Günümüzde, bilim ve teknolojiyi birbirinden bağımsız olarak düşünmek imkânsızdır. Bilim ve teknolojinin birbirine yaklaşmasını Fransız Devrimi’ne kadar götürebiliriz. 1789’da **bu devrimden** sonra Fransa’da bilim insanları yeni kurulan üniversitelerde ve özellikle École Polytechnique’de görev almaya başladılar. École Polytechnique’de doğa bilimleri öne çıktı ve ilk kez **burada** fizik ve kimya laboratuvarları kuruldu. École Polytechnique’yi örnek alan Almanlar çok sayıda bilim adamı yanında teknokrat adı verilen, teknokrasi içerisinde yer alan, yönetici konumundaki mühendis, mimar, teknisyen, iktisatçı vb.lerini yetiştirdiler. **Bunlar** üniversite ve özellikle sanayi laboratuvarlarında çalışıyor ve araştırmalar yapıyorlardı.

Bu devrimden:

Burada:

Bunlar:

2. Sanatçılarla akımlar arasında çoğu kez doğrudan ve kesin bağlantılar yoktur. Bir sanatçı farklı dönemlerde ve oranlarda farklı akımlardan etkilenebilir. **O**, inandığını beyan ettiği ilkeleri eserlerinde uygula(ya)mayabilir. Bir eser değişik açılardan birden fazla akımla ilişkilendirilebilir. Doğası itibarıyla bir geçiş akımı niteliği taşıyan akımlar ya da bu nitelikteki dönemler birden çok akımın etkisini taşıyan eserlerin üretilmesine yol açabilir. **Bunlarda** akımların etkisi somut bir şekilde görülür. Kısaca, bir sanatçının bir akımla ilişkisi tek boyutlu bir ilişki değildir ve eserlerinin değerlendirilmesinde **bu durum** göz önüne alınmalıdır.

O:

Bunlarda:

Budurum:

Etkinlik 3:

Aşağıdaki metni okuyun ve soruları metne göre yanıtlayın.

Gerçeğin tek bir tanımı yoktur; **bu konuda** farklı yaklaşımlar vardır. İnanç ve algılardan bağımsız bir gerçeğin olduğu görüşüne gerçekçilik (realizm) denir. Genel olarak herhangi bir cismin/maddenin sınıfı, varlığı ya da temel özellikleri; algılar, inançlar, dil veya herhangi başka bir insan eserine dayanmadığı söylendiğinde, o nesne hakkında “gerçekçilik”ten bahsedilebilir. Bir de görünür gerçekliğin yanılgılara, çarpıklıklara ve değişimlere açık olduğu düşünülüp bunların bir yansıması olarak hakiki özler, biçimler olduğuna dair bir inanç vardır. **Buna** idealizm denir.



“Gerçek nedir?” sorusuna ruh, tin ve idea cevabını verenler idealisttir. Madde cevabını verenler maddeci (materyalist), hem madde hem tin, ruh ve idea cevabını verenler ise düalisttir.

Güzelliğin de gerçek gibi tek bir tanımı yoktur. “Duyulara güçlü bir haz veren niteliklerin birleşiminin niteliği, zihinsel ya da ahlaki yetileri cezbeden.” şeklindeki sözlük tanımına rağmen **onun** amaçsız, faydadan bağımsız, nesnel, öznel, bireysel ya da evrensel olduğuna dair pek çok farklı yaklaşım söz konusudur.

Gerçek ve güzellik konusundaki algıların farklılaşması akımlar arasındaki farklılıkların temel nedenlerindedir. Sanatın amacından tekniğine her şey **bu kavramlara** yüklenen algıdan etkilenir. Gerçeğin niteliği, nesnel bilginin olup olmadığı, bilgiye nasıl ulaşılacağı, bilgi edinme ve gerçeği kavramanın amacının ne olduğu sorularına verilen cevaplar sanatın ifade yöntemlerini, tekniklerini, amaçlarını, öne çıkardığı ve dışladığı/karşı çıktığı öğeleri açıklar. Güzellik algısındaki farklılıklar da aynı şekilde sanat eserinin ifade biçimlerini etkiler.

1. Aşağıdakilerden hangisi gerçek nedir sorusuna ruh, tin ve idea cevabını verenler için kullanılan tanımdır?

- a) Düalist
- b) İdealist
- c) Gerçekçi
- d) Materyalist
- e) Realist

I. Gerçek nedir, sorusuna hem madde hem ruh, tin ve idea cevabını verenlere materyalist denir.

II. Güzelliğin de gerçeğin de tek bir tanımı yoktur.

III. Güzellik algısındaki farklılıklar sanat eserinin ifade biçimlerini etkiler.

2. Yukarıdaki bilgilerden hangileri doğrudur?

- a) Yalnız I
- b) Yalnız III
- c) I ve II
- d) II ve III
- e) I, II, III

3. Metinde koyu verilmiş gönderimsel ifadelerin karşılıklarını yazın.

Bu konuda:

Buna:

Onun:

Bu kavramlara:

OKUYALIM - YANITLAYALIM

7

A. Aşağıdaki metni gönderimsel ifadeyi bulma tekniklerini kullanarak okuyun ve soruları metne göre yanıtlayın.

TÜRKİYE'DE YAŞLILIK VE YAŞLILIK POLİTİKALARI

Türk aile yapısı büyük oranda, evli ve çocuklu aileler üzerine kurulu olmakla birlikte, Türkiye'de üç kuşağın bir arada yaşadığı aile yapıları da yaygın olarak görülmektedir. **Bu nedenle** ülkede yaşlılığın, aile yapısı sorunlu değilse, aile içinde çözümlendiği görülmektedir. Fakat şehirlere göçle beraber, ailenin çekirdekleşmesinin yaşlı nüfus üzerinde olası sonuçları söz konusudur.



Bunlardan ilki aile içindeki iş bölümünde yaşlıların işlevsiz kalması, diğeri yaşlıların işlevsiz kalması ile birlikte iç göç sürecinin de dışında kalması ve yalnızlaşması, bir diğeri de Türkiye’de geleneksel olarak yaşlıların bakımı ve korunması konusunda tampon kurum niteliğinde olan ailenin giderek bu özelliğinden uzaklaşmasıdır. **Tüm bu gelişmeler** bir kez daha Türkiye’nin önümüzdeki dönemde en önemli sorun alanlarından birisinin yaşlılık sorunu olacağını düşündürmektedir.

Sosyal güvenlik şemsiyesinin altında olan bireylerin zaten emeklilik ve sağlık hizmetleri güvenceleri mevcuttur. Hiçbir sosyal güvenlik koruması olmayan bireyler için, 65 yaş üstüne verildiğinden “65 aylığı” olarak bilinen bir emeklilik ödemesi söz konusudur. **Bu ödeme** 65 yaşını doldurmuş, bakmak zorunda olduğu kimsesi olmayan, herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan gelir ve aylığı olmayan, nafaka almayan, ayrıca devlet tarafından herhangi bir aylık bağlanmayan kişilere yapılmaktadır.

Yaşlılar için, yaşlılık dönemlerinde kaliteli bakım almak için yaşlı bakım evleri, huzur evleri vb. söz konusudur. Mevcut durumda çok kullanılmayan bir yapı olmasına rağmen, nüfus artış hızı neredeyse durmuş bir toplum olarak sağlıklı ve kaliteli yaşlılık için yatırım yapılması gerekeceği düşünülmelidir.

Türkiye’de 1990’lı yıllarda 2,2 milyon olan yaşlı nüfus, günümüzde iki kattan daha fazla artarak 4,9 milyona ulaşmıştır. **Söz konusu kitlenin** 2023 yılında ise 8 milyona ulaşması beklenmektedir. Sayısal artışın yanında yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı da artmaya devam edecektir. Günümüzde %7 seviyesinde olan yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki payı, 2023 yılında %10’lara çıkacaktır. **Bu durum**, Türkiye’de bugüne kadar genç nüfusun gereksinimlerine göre şekillenen sosyal politikaların artık yaşlı nüfusun gereksinimlerine göre şekillenmesi gerektiğini göstermektedir. Okul yerine yaşlı bakım evlerinin, gençlerin vakit geçireceği yerler yerine yaşlıların sosyal aktivitelerine yönelik kamu ve özel sektör yatırımlarının gündeme gelmesi söz konusu olacaktır.

Sonuçta yaşlı nüfusun sosyal hizmet, bakım ve özellikle de sosyal güvenlik ve sağlığa ilişkin gereksinimlerinin karşılanmasının maliyet boyutu Türkiye’nin yakın bir gelecekte karşılaşacağı en temel ekonomik ve sosyal sorunlardan biri olacaktır. **Bu kapsamda** yaşlı nüfusun kurumsal bakım gereksinimlerinin sadece aileler üzerinden karşılanması mümkün olmayacağı için, tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Kaynak: AÖF, Aile Ekonomisi kitabından düzenlenmiştir.

1. Aşağıdakilerden hangisi şehirlere göçle beraber ailenin çekirdekleşmesinin yaşlı nüfus üzerinde beklenen sonuçlarından değildir?

- a) Aile içindeki iş bölümünde yaşlıların işlevsiz kalması
- b) Yaşlıların iç göç sürecinin dışında kalması
- c) Sorunların aile içinde çözümlenmesi
- d) Yaşlıların bakımı ve korunmasında ailenin işlevsiz kalması
- e) Yaşlıların giderek yalnızlaşması

2. “65 aylığı” olarak bilinen emeklilik ödemesini kimler alabilir?

- a) 65 yaşını doldurmuş, sosyal güvenlik koruması olan bireyler
- b) 65 yaşını doldurmamış, herhangi bir aylığı olmayan bireyler
- c) 65 yaşının altında, nafaka almayan bireyler
- d) 65 yaşının üstünde, sosyal güvenlik koruması olmayan bireyler
- e) 65 yaşını doldurmuş, bakmak zorunda olduğu kimsesi olan bireyler

3. Aşağıda Türkiye'nin yaşlı nüfusu ile ilgili verilen ifadelerden hangisi doğrudur?

- a) 1990'lı yıllardaki yaşlı nüfusu günümüzdekinden iki kat daha fazladır.
- b) Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki payı günümüzde %10'un altındadır.
- c) Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı gittikçe düşmektedir.
- d) Yaşlı nüfusta giderek sayısal azalış gözlemlenmektedir.
- e) 2023 yılında yaşlı nüfusunun 4,9 milyona ulaşması beklenmektedir.

4. Metinde koyu verilmiş gönderimsel ifadelerin karşılıklarını yazın.

Bu nedenle:

Bunlardan:

Tüm bu gelişmeler:

Bu ödeme:

Söz konusu kitlenin:

Bu durum:

Bu kapsamda:

B. Aşağıdaki metni detaylı okuma tekniği ile okuyun ve soruları metne göre yanıtlayın.

OKUYALIM - YANITLAYALIM

NEDEN SPOR YAPMALIYIM?



Çocukluktan yetişkinliğe geçiş süreci olan ergenlik çağında hormon seviyelerinde belirgin değişiklikler yaşanır. **Buna bağlı olarak** fiziksel ve zihinsel değişimler geçiririz. Örneğin boyumuz uzar, kilomuz artar ve yüz yapımız değişirken zihinsel olarak farklı duyu durumları yaşarız. Peki, bu değişimlerin ne kadarı genetik mirasımıza, ne kadarı çevresel etmenlerden olan beslenme ve spora bağlı?

Düzenli yapılan fiziksel aktivitenin sağlıklı yaşam için gerekli olduğunu biliriz. Bilimsel araştırmalar **bunun** özellikle kalp sağlığının korunmasında, kilo dengesinin sağlanmasında, kas ve kemiklerin güçlenmesinde, obezite, diyabet, kanser ve kolesterol gibi hastalıkların riskinin azaltılmasında etkili olduğunu gösteriyor. **Bunun yanı sıra** depresyon ve kaygı bozukluğu gibi psikolojik rahatsızlıkların azalmasını sağlayıp oluşmasını engellediği de biliniyor.

Fiziksel olarak aktif olabilmenin yollarından biri de düzenli spor yapmaktır. Özellikle ergenlik döneminde yapılan düzenli spor fiziksel sağlığımızın korunmasına, sosyal ilişkilerimizin gelişmesine, zihinsel dengemize, okul hayatında daha başarılı olmamıza, kilomuzu kontrol altında tutmamıza ve liderlik özelliğimizin artmasına yardımcı olur.

Kemik kütleimiz ergenlik döneminde en yüksek değerine ulaşır, bu dönemden sonra ise kemik gelişimi hayli sınırlıdır. Bu nedenle ergenlik çağında kemiklerin güçlenmesi, ilerleyen zamanlarda ortaya çıkabilecek kemik hastalıklarının önlenmesinde en önemli etkenlerden biridir. Yapılan araştırmalar spor yapmanın kemik gelişimini etkileyen mekanizmalardan biri olduğunu gösteriyor. Spor sırasında, örneğin jimnastik yaparken veya koşarken, vücudumuza kütleimizle orantılı olarak etki eden yer çekimi kuvveti kemiklerimiz üzerinde bir yük oluşturur. **Bu durumda** kemik hücreleri uyarılır ve **bu**

uyarı kemik hücreleri tarafından hücrelerde bir hasar varmış gibi algılanır. Kemik hücreleri, kemik yapıcı hücreleri ve kemik yıkıcı hücreleri uyarır. Sonuçta kemik oluşumu güçlenir. Özellikle futbol, voleybol ve jimnastik gibi sporların kemikleri daha çok güçlendirdiği ve kemiklerdeki mineral miktarını daha çok artırdığı düşünülüyor.

Spor yaptığımızda ihtiyaç duyduğumuz besin öğelerini karşılayabilmek için daha dengeli bir beslenme düzenine sahip olmamız gerekir. **Bunu sağladığımızda** kilo dengemizi daha kolay koruyabiliriz. **Bu sayede** de obezite gibi hastalıklara yakalanma riskimiz azalır.

Spor yapmak aynı zamanda sosyal çevremizin genişlemesine ve yeni arkadaşlar edinmemize yardımcı olur. **Böylelikle** iletişim becerilerimiz gelişir. Özellikle takım hâlinde yapılan sporlar gençlerin fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimine katkı sağlar. Takım sporları, başarılı olmak için gereken iş birliği yapma ve takım olma becerilerini geliştirir. **Bunun yanında** takım sporları dostça bir ortamda rekabet edilmesini sağlar.

Sporun en önemli katkılarından biri olarak zihinsel denge sağlanması sayılabilir. Spor yaparken beynimiz çeşitli kimyasal maddeler salgılar. **Bunların** en bilinenleri endorfin, serotonin ve dopamindir. Mutluluk hormonu olarak bilinen endorfin kişinin kendini daha mutlu ve rahat hissetmesini sağlar. Ayrıca **bu hormon** stres, depresyon ve kaygı gibi duygu durum bozukluklarını azaltır. Serotonin ve dopamin ise sinirler arası iletişimi sağlayan kimyasal maddelerdir. Düzenli yapılan spor serotonin salgılanmasını artırır. **Bu da** depresyon ve şiddet eğilimini azaltmanın yanı sıra olumlu sosyal davranışların da gelişmesini sağlar. Dopamin ise ruh hâlini iyileştirir ve uzun süreli hafızayı geliştirir. Spor sayesinde beynin sürekli aktif olması konsantrasyonu artırır ve öğrenmeyi kolaylaştırır. Yapılan araştırmalar sporun **bu sayede** okul başarısını da artırabileceğini ortaya koyuyor.

Örnekler ve araştırmalar gösteriyor ki sporun yaşam kalitemize önemli bir etkisi bulunmakta ve bu etki gün geçtikçe artacağına benzemektedir. Dolayısıyla spor yapmak kaçınılmaz gibi görünmektedir.

Kaynak: <http://www.bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/neden-spor-yapmaliyim> (Derlenmiştir.)

1. Aşağıdakilerden hangisi ergenlik döneminde yapılan düzenli sporun sağladığı katkılardan değildir?

- a) Okul hayatında başarı sağlar.
- b) Fiziksel sağlığımızı korur.
- c) Liderlik özelliğini artırır.
- d) Ekonomik denge sağlar.
- e) Kilo kontrolü sağlar.

I. Spor yapmak kemik gelişimini etkileyen tek etkidir.

II. Spor yapmak hücrelerde bir hasar bırakır.

III. Spor sırasında kemik hücreleri uyarılır ve kemik oluşumu güçlenir.

2. Yukarıdakilerden hangileri kemik gelişimi ve spor ilişkisi için söylenebilir?

- a) Yalnız I
- b) Yalnız III
- c) I ve II
- d) II ve III
- e) I, II, III

3. Metne göre ruh hâlini iyileştiren ve uzun süreli hafızayı geliştiren hormona ne ad verilmektedir?

- a) Dopamin
- b) Endorfin
- c) Mutluluk hormonu
- d) Serotonin
- e) Stres hormonu

4. Metinde koyu verilmiş gönderimsel ifadelerin karşılıklarını yazın.

Buna bağlı olarak:

Bunun:

Bunun yanı sıra:

Bu durumda:

Bu uyarı:

Bunu sağladığımızda:

Bu sayede:

Böylelikle:

Bunun yanında:

Bunların:

Bu hormon:

Bu da:

Bu sayede:

DİNLEME

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- Bir metni dinlerken dinlediklerinize ilişkin notlar alabilecek,
- Dinlediklerinizi özetleyebilecek,
- Aldığınız notlardan ihtiyaç duyduğunuz bilgileri seçebileceksiniz.

Not Alma

Not Alma Nedir?

Dinleme esnasında edinilen veya düşünce anında hatırlanılan bilgileri yorumlayarak kısa cümlelerle ve ana hatlarıyla yazıya kaydetme işlemine not alma denir.

Not alma, bir strateji olarak herhangi bir soru yönlendirmesi olmadan dinlenen metindeki önemli noktaları not edebilmek ve dinlenen metni basit bir taslak hâlinde özetleyebilmektir.



Not Alma Niçin Yapılır?

Dinleme, dil öğreniminde önemli becerilerden biridir. Dinleme esnasında önemli noktaları hatırlayabilmek için bazı durumlarda not almak gerekebilir. Not alma, önemli noktaların farkına varabilmek, temel noktaları özetleyebilmek amacıyla kullanılır.

Not Alma Ne Zaman Yapılır?

Not alma stratejisini kullanarak dinlediğiniz bir metindeki önemli noktaları daha rahat hatırlayabilirsiniz. Herhangi bir soru yönlendirmesi olmadığından, bir metni dinlerken, önemli noktaları not alarak özetleyin. İyi not tutabilmek için öncelikle etkili bir dinleyici olma gerekliliği vardır. Dinleme esnasında duyduklarınızı yeniden düzenleyerek, kimi zaman aynen aktarma yaparak ya da kendi sözcüklerinizle, anlamı koruyarak not alın. Bunun için aşağıda verilen not alma stratejilerini uygulayabilirsiniz.

- » Duyduğunuz her cümleyi ve sözcüğü harfi harfine not almayın. Özetleme yapın. Önemli düşüncelere, gerekli bilgilere odaklanarak önemsizleri eleyin. Önemli noktaları not alın. Konuşmacının ses tonu, vurgusu ve tekrarları size önemli noktalarla ilgili ipucu verir.
- » Dinleme anında zamanınız kısıtlı olacağından uygun gördüğünüz şekilde kısaltmalar yapın, anahtar sözcükler kullanın veya anlatılanları



basit ve etkili çizimlerle özetlemeye çalışın. Sözcükler ya da düşünceleri temsilen semboller kullanın. Örneğin artışı belli etmek için yukarı doğru ok (↑), düşüşü belli etmek için aşağı doğru ok (↓) çizebilirsiniz.

- » Not defterini dinleme anında nasıl kullandığınız da aldığınız notlar kadar önemlidir. Basit bir taslak çizelge kullanın. Not almadan önce bir şablon veya grafik çizin, notlarınızı bunun etrafında şekillendirin.
- » Dinlerken anlamadığınız bir yer olduğunda bunun neyle ilgili olduğuna dair fazla zaman harcamayın ve dinlemeye devam edin.
- » Dinlemeyi yaptıktan sonra notlarınızı düzenleyin.

Örnek:

Metni dinleyin ve soruları metne göre yanıtlayın. Metni dinlerken size verilen şablona notlar alın.

UYGARLIĞA ADIMLAR



UYGARLIK TARİHİ:

YAZI:

KÂĞIT:

MATBAA:

Çözüm:

UYGARLIK TARİHİ: Pusula ve barut, Avrupa, deniz seyahati, yeni kıtaların keşfi
Matbaa kültürel yenilikler
Yazı ve kâğıt matbaanın gelişimi

YAZI: İletişim aracı
Düşüncenin somutlaştırılması +
Nesiller arası aktarım +
Uygarlık ve kültür aracı +
Yazı öncesi dönem :Tarih öncesi
Yazı sonrası dönem: Tarihi çağlar

KAĞIT: Önce hayvan derisi, ağaç ve taş parçacıkları, kil tabletler,
kumaş vb. maddeler çok ağır
çabuk deforme çok sert

M.S 200 Çin : Kağıt üretimi, keten ve pamuk
14. yüzyıl Avrupa: Endülüs yolu ile Müslümanlardan

MATBAA: Düşüncenin hızlı & özgür çoğaltılması + , bilginin yayılması +,
modern çağların başlatıcısı
Çin, Kore, Uygur & Japonya > toplumsal & siyasal dönüşüm X
halk arasında yaygınlaşmadı

I. Uygarlık tarihiyle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- a) Barut, pusula ve matbaa uygarlık tarihinde çok önemli bir yere sahiptir.
- b) Pusula ve barut yeni kıtaların keşfini sağlamıştır.
- c) Matbaa kültürel yenilikleri beraberinde getirmiştir.
- d) Matbaanın icadı yazı ve kâğıdı geliştirmiştir.
- e) Pusula ve barutla deniz seyahatlerinin önü açılmıştır.

Çözüm: Alınan notlardan da görüldüğü üzere matbaanın icadı yazı ve kâğıdı geliştirmemiştir, aksine yazı ve kâğıdın icadı matbaanın gelişimine katkıda bulunmuştur. Doğru cevap “d” seçeneğidir.

- I. Yazı, uygarlık ve kültürün taşınmasında önemli bir araç olmuştur.
II. Yazı, düşünceyi unutulmaktan kurtarıp kalıcı hâle getirmiştir.
III. Yazı, kültür birikimini daha sonraki nesillere aktarma imkânı sağlamıştır.

2. Yazıyla ilgili yukarıda verilen bilgilerden hangileri doğrudur?

- a) Yalnız I c) I ve II b) Yalnız III d) II ve III e) I, II, III

Çözüm: İletişim aracı olan yazı, düşüncenin somutlaştırılması, nesiller arası aktarım, uygarlık ve kültür aracı olması bakımından fayda sağlamaktadır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda verilen bilgilerin hepsi doğrudur. Doğru cevap “e” seçeneğidir.

3. Aşağıdakilerden hangisi kâğıttan önce yazı yazmak için kullanılan maddelerden değildir?

- a) Ağaç parçacığı
b) Hayvan derisi
c) Kil tablet
d) Kurutulmuş insan derisi
e) Kumaş yüzeyi

Çözüm: Kâğıttan önce yazı yazmak için kullanılan maddeler hayvan derisi, ağaç ve taş parçacıkları, kil tabletler, kumaş vb. maddeler olarak sıralanır. Bu maddelerin arasında kurutulmuş insan derisi yer almaz. Doğru cevap “d” seçeneğidir.

4. Kâğıt üretimine aşağıdakilerden hangisi daha önce başlamıştır?

- a) Araplar
b) Avrupalılar
c) Çinliler
d) Endülüslüler
e) Japonlar

Çözüm: Kâğıt üretimine ilk olarak MS 200'lü yıllarda Çinliler başlamıştır. 14. yüzyılda ise Avrupa'ya Endülüs yolu ile Müslümanlardan geçmiştir. Doğru cevap “c” seçeneğidir.

5. Matbaa ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- a) Bilginin çok daha geniş insan topluluklarına yayılmasını sağlamıştır.
b) Doğulu toplumlarda matbaa toplumsal ve siyasal dönüşümlere yol açmıştır.
c) Avrupa'dan çok önce Çin, Kore, Uygur ve Japonya'da kullanıldığı bilinmektedir.
d) Düşüncenin kolayca çoğaltılmasını ve özgülleşmesini sağlamıştır.
e) Modern çağların başlatıcısı olarak kabul edilmektedir.

Çözüm: Matbaa ve yayınevlerinin halk arasında yaygınlaşmaması nedeniyle Çin, Kore, Uygur ve Japonya gibi Doğulu toplumlarda matbaa toplumsal ve siyasal dönüşüme yol açmamıştır. Doğru cevap “b” seçeneğidir.

Etkinlik 4:

Metni dinleyin ve soruları metne göre yanıtlayın. Metni dinlerken size verilen şablona notlar alın.

DOĞAL KAYNAKLAR VE EKOSİSTEM



DOĞAL KAYNAKLAR:

DOĞAL KAYNAKLARIN SINIFLANDIRILMASI:

DOĞAL KAYNAKLAR – EKONOMİ İLİŞKİSİ:

EKOSİSTEM:

1. Aşağıdakilerden hangisi dünyanın doğal kaynakları arasında değildir?

- a) Bitki örtüsü
- b) Hava
- c) Hayvanlar
- d) Madenler
- e) İşlenmiş gıdalar

I. Madenler

II. Hava

III. Su

2. Yukarıdakilerden hangileri tükenebilen doğal kaynaklara örnek verilebilir?

- a) Yalnız I
- b) Yalnız III
- c) I ve II
- d) II ve III
- e) I, II, III

3. Aşağıdakilerden hangisi cansız doğal kaynaklardan değildir?

- a) Fosil yakıtlar
- b) Toprak
- c) Bitkiler
- d) Su
- e) Madenler

I. Hizmet dalları

II. Sanayi

III. Tarım

4. Yukarıdaki ekonomiyi oluşturan parçalardan hangisi ya da hangileri doğal kaynaklara bağlı olarak kurulur ve gelişir?

- a) Yalnız I
- b) Yalnız III
- c) I ve II
- d) II ve III
- e) I, II, III

I. Eczacılık

II. Tarımda zararlılarla mücadele

III. Temiz su

5. Yukarıdakilerden hangileri ekosistemin fayda sağladığı alanlardandır?

- a) Yalnız I
- b) Yalnız III
- c) I ve II
- d) II ve III
- e) I, II, III

Etkinlik 5:

Metni dinleyin ve soruları metne göre yanıtlayın. Metni dinlerken size verilen şablona notlar alın.

KAHVENİN TARİHÇESİ



ANA VATANI:

ETİYOPYA'DA KAHVE:

YEMEN'DE KAHVE:

KAHVECİBAŞI:

1. Kahvenin ana vatanı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Arabika
- b) Brezilya
- c) Kaffa
- d) Yemen
- e) Türkiye

2. Aşağıdakilerden hangisi kölelerin çığneyerek tükürdüğü kahve ağaçlarının meyvelerinin rengidir?

- a) Beyaz
- b) Kırmızı
- c) Turuncu
- d) Kahverengi
- e) Siyah

3. Kahve, Yemen’de ilk kez hangi yüzyılda fırınlanmıştır?

- a) 3. yy
- b) 9. yy
- c) 10. yy
- d) 13. yy
- e) 15. yy

4. Aşağıdakilerden hangisi padişahın kahvesini yapan kahvecibaşı seçiminde aranan bir özelliktir?

- a) Sır tutmasını bilen
- b) Kahve falı bakan
- c) İyi kahve yapan
- d) Cariyelik yapan
- e) Alçakgönüllü olan

5. Kahvenin Avrupa’ya taşınmasında aşağıdakilerden hangisi etkili olmuştur?

- a) Venedikli tüccarlar
- b) Yemen valisi
- c) Saraydaki cariyeler
- d) Kahvecibaşı
- e) Etiyopya’daki çobanlar

DİNLEYELİM - YANITLAYALIM

A. Metni dinleyin ve soruları metne göre yanıtlayın. Metni dinlerken size verilen şablona notlar alın.

TUZ GÖLÜ



FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ:

ÜREME BÖLGESİ:

1. Tuz Gölü ile ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- a) Dağlardan süzülen suların birikmesiyle oluşmuştur.
- b) Gündüzleri soğuk, geceleri sıcak olmaktadır.
- c) Yüz ölçümü bakımından Türkiye'nin ikinci büyük gölüdür.
- d) Türkiye'nin en sığ gölüdür.
- e) Gölün deniz seviyesinden yüksekliği 905 metredir.

Maksimum ölçüleri kuzeyden güneye _____, doğudan batıya ise _____ kilometredir.

2. Yukarıdaki boşlukları aşağıdakilerden hangisi doğru bir şekilde tamamlar?

- a) 60, 80
- b) 600, 800
- c) 800, 600
- d) 80, 60
- e) 18, 62

3. Göl ve çevresi aşağıdakilerden hangisinin ana üreme bölgesidir?

- a) Sakarca kazı
- b) Yaban kazı
- c) Flamingo
- d) Güvercin
- e) Leylek

I. Farklı yapıya sahip olması

II. Türkiye'nin tuz ihtiyacının büyük oranını karşılaması

III. Türkiye'nin ikinci büyük gölü olması

4. Yukarıdakilerden hangileri Tuz Gölü'nün önemli olmasının sebeplerindendir?

- a) Yalnız I
- b) Yalnız III
- c) I ve II
- d) II ve III
- e) I, II, III

A. Metni dinleyin ve soruları metne göre yanıtlayın. Metni dinlerken size verilen şablona notlar alın.

HASTALIKLARA KARŞI ALINAN ÖNLEM: AŞI



AŞI GEREKTİREN DURUMLAR:

AŞININ ÖNEMİ:

AŞI TÜRLERİ:

BİYOTEKNOLOJİK AŞI:

23

- I.** Kış mevsiminde gribe karşı önlem olarak
- II.** Kedi tırmalaması sonucu
- III.** Yolculuk yaparken bulaşıcı hastalıklar için önlem olarak

Yukarıdakilerden hangileri aşı olduğumuz durumlar arasındadır?

- a) Yalnız I b) Yalnız III c) I ve II d) II ve III e) I, II, III

Bağışıklık sistemi bakteri ve virüs gibi hastalık yapıcı etmenleri, yüzeylerindeki _____ olarak isimlendirilen moleküller sayesinde tanır.

2. Yukarıdaki boşluğu aşağıdakilerden hangisi doğru bir şekilde tamamlar?

- a) antikor
- b) antijen
- c) enfeksiyon
- d) toksoid
- e) tüberküloz

Aşı adı verilen biyolojik maddeler ile virüs ya da bakteriler taklit edilerek bağışıklık sisteminin _____ üretmesi sağlanıyor.

3. Yukarıdaki boşluğu aşağıdakilerden hangisi doğru bir şekilde tamamlar?

- a) antikor
- b) antijen
- c) enfeksiyon
- d) toksoid
- e) tüberküloz

4. Aşağıda verilen bilgilerden hangisi canlı aşılardan doğru değildir?

- a) Ölü aşılar göre daha güvenlidir.
- b) Virüs ya da bakterinin laboratuvarında zayıflatılmasıyla üretilir.
- c) Üretim sürecinde çalışanlar hastalığa yakalanma riski taşır.
- d) Tekrar hastalık yapıcı özellik kazanabilir.
- e) Tüberküloza karşı üretilen BCG aşısı örnek olarak verilebilir.

- I. Grip
- II. Kuduz
- III. Tetanoz

5. Yukarıdakilerden hangileri ölü aşılar için örnek gösterilebilecek aşılar dır?

- a) Yalnız I
- b) Yalnız III
- c) I ve II
- d) II ve III
- e) I, II, III

- I. Düşük maliyetli
- II. Daha güvenli
- III. Kısa sürede etkili üretim

6. Yukarıdakilerden hangileri biyoteknolojik aşıların avantajları arasında sayılabilir?

- a) Yalnız I
- b) Yalnız III
- c) I ve II
- d) II ve III
- e) I, II, III



YAZMA

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- Kompozisyonu tanımlayabilecek,
- Giriş, gelişme, sonuç paragraflarından oluşan kompozisyonlar yazabileceksiniz.

Akademik Yazı: Kompozisyon

Akademik Yazı: Kompozisyon Nedir?

Kompozisyon, Fransızca kökenli bir sözcüktür ve “düzenleme” anlamına gelir. Yazıda kompozisyon ise duygu ve düşüncelerin, belirli bir düzende ve etkili bir şekilde yazıya aktarılmasıdır. Kompozisyon, anlatılmak isteneni birden fazla paragraf şeklinde, belirli bir planda sunar ve ilgili konu hakkında içeriği genişletir. Kompozisyon yazabilmek için önce paragraf yazmayı öğrenmek bu yüzden çok önemlidir. İlk üç ünite de anlatılan paragraf gibi, kompozisyon da bir ana düşünceyi destekler ve geliştirir. Fakat bunu örnekler, detaylar, açıklamalar içeren birkaç paragraftan oluşan bir metin şeklinde sunar.

Akademik Yazı: Kompozisyon Niçin Yazılır?

Kompozisyon bilgi vermek, açıklama yapmak, fikir paylaşmak gibi birçok amaçla yazılabilir ve uzunluk açısından da çeşitlilik gösterebilir. Bu ünite de daha çok, önceki ünitelerde anlatılan paragraf yazımının kompozisyona nasıl dönüştürüleceğine yer verilecektir.



Akademik Yazı: Kompozisyon Ne Zaman Yazılır?

Kompozisyon, duygu ve düşünceler etkili ve düzgün bir biçimde anlatılmak, okuyucunun da yazar gibi düşünmesini sağlamak veya okuyucuya bilgi vermek istenildiğinde yazılır.

Akademik Yazı: Kompozisyon Nasıl Yazılır?

Kompozisyon oluştururken yazma amacına bağlı olarak dikkat edilmesi gereken bazı ana hususlar vardır:

- » Kompozisyonda görüş açısı önemlidir. Yazılacak konuyla ilgili görüş açınızı belirleyin ve bunu geliştirmek için beyin fırtınası yapın.
- » Duygu ve düşünceleri en uygun şekilde ifade etmek gereklidir. Bu yüzden fikirleri sıralamak ve düzenlemek için bir plan oluşturun. Böylelikle konuda birlik ve denge sağlayabilirsiniz.



- » Kompozisyonda planlama; giriş, gelişme ve sonuç olmak üzere üç bölümden oluşur. Gelişme bölümündeki paragraf sayıları konuya ve yazım amacına göre çeşitlilik gösterebilir. Buna uygun olarak paragraflarınızı düzenleyin.
- » Ünite 2 ve Ünite 3'te paragraf yazımında değinildiği gibi bağdaşıklıkla, tutarlılık ve bütünlüğe dikkat edin.
- » Anlatım önemlidir. Uygun bir dil ve üslup kullanın. Akıcılığa önem verin.
- » Tüm yazı türlerinde olduğu gibi dil bilgisi, yazım ve imla kurallarına uyun.
- » Metne uygun, konuyla ilişkili, dikkat çekici bir başlık koyun. Başlığı, yazmaya başlamadan önce ya da yazı bittikten sonra belirleyebilirsiniz. (Başlıktaki sözcüklerin hepsi büyük harfle yazılabileceği gibi bağlaçlar dışındaki sözcüklerin sadece ilk harfleri de büyük yazılabilir. Örnek: TEKNOLOJİ VE ÖNEMİ // Teknoloji ve Önemi)

Akademik Yazı: Kompozisyonun Bölümleri Nelerdir?

Kompozisyon oluşturulurken, belirtilen bir konu hakkındaki duygu ve düşünceler, sebepler ve/veya örneklerle desteklenerek paragraflar şeklinde verilir. Kompozisyon planı 3 ana bölümden oluşmaktadır.

İyi bir kompozisyonda;

- » Konunun ve konu hakkındaki görüşün belirtildiği **bir giriş paragrafı**,
- » Sebepler ve örneklerle desteklenen, her biri ayrı bir ana fikir cümlesi içeren **gelişme bölümü paragrafları, (Sayısı çeşitlilik gösterebilir.)**
- » Görüşün farklı sözcüklerle tekrardan ifade edildiği **bir sonuç paragrafı** bulunmalıdır.

A. Giriş

Giriş paragrafı, kompozisyonun ilk paragrafıdır. Giriş bölümü okuyucuyu karşılayan ilk bölüm olduğundan okuyucunun ilgisini çekmeli ve metnin geri kalanını okumaya teşvik edici olmalıdır. Giriş paragrafında konuyla ilgili genel, kısa ve öz bir giriş yapılır. Burada tanım cümlelerine ve konuyla ilgili bilgi veren cümlelere yer verilir. Verilen bilgiler, konu ana maddesi ve konu görüş açısını içeren kompozisyonun ana fikir cümlesine doğru okuyucuyu hazırlamalıdır. Paragrafta ana fikir cümlesi paragrafın ilk cümlesi iken kompozisyonun ana fikir cümlesi genelde giriş paragrafının son cümlesidir.

Akademik olarak ele alındığında bu bölüm, tezin ya da makalenin başlangıç bölümüdür. Bu bölümde amaç, konu, yöntem, soruna yaklaşım açısı, alana katkı gibi temel başlıklara değinilir.

Giriş paragrafının fonksiyonu;

- » Okuyucunun dikkatini çekmek,
- » Arka plan verileri sunmak,
- » Kompozisyonun ana fikrini ifade etmektir.

Ana Fikir Cümlesi

Ünite 1'de anlatıldığı üzere ana fikir cümlesi metnin ana düşüncesini içerir. Ana fikir cümlesi tüm kompozisyon içerisindeki en önemli cümledir çünkü ana fikri ve bu fikrin gelişeceği yönü gösterir. İyi bir ana fikir cümlesi; konuyu, konunun ana maddesini ve konuya olan yaklaşımı, konunun görüş açısını içerir. (Ünite 1'de yer alan "iyi bir ana fikir cümlesinin nasıl yazıldığı" bölümüne tekrardan göz atabilirsiniz.)

B. Gelişme

Gelişme bölümü paragrafları, giriş paragrafından sonra gelen paragraflardır. Her bir gelişme bölümü paragrafı, ana fikir cümlesinde ifade edilen görüşü desteklemek ve genişletmek için yazılır. Gelişme bölümü paragraflarındaki cümleler yazarın görüşünü okuyucuya daha somut bir şekilde sunmak için destek cümleleri, örneklemeler, istatistik veriler, kişisel deneyimler gibi çeşitlendirmeye verilir. Bu bölümde okuyucunun konuyu özümsemesini sağlamak için çeşitli anlatım biçimlerine ve düşünceyi geliştirme yollarına başvurulur.

Akademik olarak ele alındığında bu bölüm, tezin ya da makalenin tartışma, bulgular, yorumlamalar, sebep-sonuç ilişkileri gibi başlıkları içeren bölümleri kapsamaktadır.

Gelişme bölümünün fonksiyonu;

- » Ana fikri açıklamak,
- » Ana fikri tartışmak,
- » Ana fikri örneklerle kanıtlamaktır.

Gelişme bölümü paragraflarının her birinde;

- » Kompozisyonun ana fikri destekleyen, güçlü **bir paragraf ana fikir cümlesi**,
- » Konu cümlesini destekleyen **yardımcı düşünceler**,
- » Yardımcı düşünceleri netleştiren **açıklama/örneklendirme** kısımları bulunur.

Paragraf Ana Fikir Cümlesi

Paragraf ana fikir cümlesi, gelişme bölümündeki paragrafların her birinin başındaki ilk cümledir. Bu cümleler kompozisyonun ana düşüncesini belirten ana fikir cümlesini desteklerler. (Detaylı bilgi için Ünite 1'de yer alan "ana fikir cümlesinin nasıl yazıldığı" bölümüne tekrardan göz atabilirsiniz.)

Gelişme bölümü paragraflarında kullanabileceğiniz sözcükler veya yapılar için bağlaçlar konusuna göz atabilirsiniz.

C. Sonuç

Kompozisyonun sonuç paragrafı adından da anlaşılacağı üzere ana fikrin son kez tekrar edilip okuyucuya kavratıldığı, konunun bir sonuca bağlandığı son paragraftır. Bu bölüm de giriş bölümü gibi ilgi çekici olmalıdır. Sonuç bölümünde yeni bir fikirden bahsedilmez, kompozisyon boyunca bahsedilen fikirlerin genel bir özeti verilir. "Sonuç

olarak, kısaca, özetle, özetlemek gerekirse, her şey göz önünde bulundurulduğunda...” gibi ifadelerle verilmek istenen mesaj son kez vurgulanarak konu bitirilir.

Akademik olarak ele alındığında bu bölüm araştırma sonucunda elde edilen bilgilerin kısa bir değerlendirmesini ve özetini içerir.

Sonuç paragrafının fonksiyonu;

- » Ana fikri okuyucuya son kez benimsetmek,
- » Bahsedilen ana noktaların genel bir özetini sunmak,
- » Metnin sonuna gelindiğini okuyucuya aktarmaktır.

Sonuç paragrafında;

- » Kompozisyon ana fikir cümlesinde yer alan fikrin tekrarı,
- » Bahsedilen ana noktaların özeti,
- » Tahmin, öneri, olası çözüm gibi konuyla ilgili son bir yorum bulunabilir.

Kompozisyon Düzeni

I.GİRİŞ	Genelden Özele Giriş + Kompozisyon Ana Fikir Cümlesi
II. GELİŞME	A. Paragrafın Ana Fikir Cümlesi 1. Yardımcı Düşünce 2. Yardımcı Düşünce B. Paragrafın Ana Fikir Cümlesi 1. Yardımcı Düşünce 2. Yardımcı Düşünce C. Paragrafın Ana Fikir Cümlesi 1. Yardımcı Düşünce 2. Yardımcı Düşünce
III. SONUÇ	Kompozisyon ana fikir cümlesinin yeniden ifade edilmesi, ana noktaların özeti

Şimdi ilk üç ünite de detaylı olarak anlatılan paragrafın, kompozisyona nasıl dönüştürüldüğüne göz atalım:

PARAGRAF

I.GİRİŞ	Genelden Özele Giriş + Kompozisyon Ana Fikir Cümlesi
Paragrafın Ana Fikir Cümlesi A. Yardımcı Düşünce I. Detaylar B. Yardımcı Düşünce I. Detaylar C. Yardımcı Düşünce I. Detaylar	

Örnek Paragraf:

Eskişehir, Türkiye’de yaşanabilecek en güzel şehirlerden biridir. Öncelikle Eskişehir’de çeşitli alanlarda, sayısız iş imkânı vardır. Örneğin havacılık, tekstil ve gıda başta olmak üzere birçok alanda çalışılabilecek fabrika bulunmaktadır. Şehirde bulunan üç üniversite ise eğitim alanında iş fırsatları sunar. Ayrıca Eskişehir’de ulaşım da oldukça gelişmiştir. Otobüs, minibüs ve tramvay ile istenilen her yere kolaylıkla ulaşmak mümkündür. Son olarak Eskişehir’de güzel vakit geçirmek için farklı seçenekler mevcuttur. Mesela insanlar şehir parklarında keyifli vakit geçirebilir, Porsuk Çayı kenarındaki kafe ve restoranlarda sosyalleşebilir veya yılın belirli dönemlerinde gerçekleşen sinema, müzik ve tiyatro festivallerine katılabilirler. Özetle, Eskişehir gönül rahatlığıyla yaşayabileceğiniz bir şehirdir.

Paragraf Düzeni

Paragrafın Ana Fikir Cümlesi: Eskişehir, Türkiye’de yaşanabilecek en güzel şehirlerden biridir.
A. Yardımcı Düşünce: Eskişehir’de çeşitli alanlarda sayısız iş imkânı vardır. I. Detaylar: Örneğin havacılık, tekstil ve gıda başta olmak üzere birçok alanda çalışılabilecek fabrika bulunmaktadır. Şehirde bulunan üç üniversite ise eğitim alanında iş fırsatları sunar.
B. Yardımcı Düşünce: Eskişehir’de ulaşım da oldukça gelişmiştir. I. Detaylar: Otobüs, minibüs ve tramvay ile istenilen her yere kolaylıkla ulaşmak mümkündür.
C. Yardımcı Düşünce: Eskişehir’de güzel vakit geçirmek için farklı seçenekler mevcuttur. I. Detaylar: Mesela insanlar şehir parklarında keyifli vakit geçirebilir, Porsuk Çayı kenarındaki kafe ve restoranlarda sosyalleşebilir veya yılın belirli dönemlerinde gerçekleşen sinema, müzik ve tiyatro festivallerine katılabilirler.

Sonuç Cümlesi: Özetle Eskişehir yaşamak için gönül rahatlığıyla tercih edebileceğiniz bir şehirdir.

Örnek:

Aşağıda verilen kompozisyonu inceleyin ve tabloyu doldurun.

İDEAL ŞEHİR: ESKİŞEHİR



Giriş

Her şehrin kendine özgü özellikleri vardır. İnsanlar doğdukları şehir haricinde, yaşamlarını sürdürmek istedikleri şehirleri zamanla bu özelliklere göre kendileri seçebilirler. Bu seçimi yaparken de yaşayacakları şehrin birçok açıdan güzel olmasını isterler. Üç temel sebepten ötürü Eskişehir, Türkiye’de yaşanabilecek en güzel şehirlerden biridir.

Eskişehir’in yaşanabilecek en güzel şehirlerden biri olmasının ilk sebebi çeşitli alanlarda, sayısız iş imkânına sahip olmasıdır. Örneğin Eskişehir’de havacılık, tekstil ve gıda başta olmak üzere birçok alanda çalışılabilecek fabrikalar bulunmaktadır. Birçok iş koluna yer verebilecek fabrikaların olması çeşitliliği artırır. Bunun yanı sıra şehirde bulunan üç üniversite ise eğitim alanında iş fırsatları sunar. Farklı sektörlerde çeşitli iş imkânlarının olması Eskişehir’in yaşamak için tercih edilen bir şehir olmasını sağlar.

Gelişme

İkinci olarak Eskişehir’de ulaşım da çok gelişmiştir. Şehir içi ulaşım kapsamında otobüs, minibüs ve tramvay ile istenilen her yere kolaylıkla ulaşmak mümkündür. Şehrin içerisinde kolay hareket etmek o şehirde yaşayan insanlar için önemlidir. Ayrıca şehir dışı ulaşım düşünüldüğünde Eskişehir, hızlı trenin güzergâhındadır. Eskişehir’den Ankara ve İstanbul gibi illere hızlı trenle rahatça ulaşmak mümkündür.

Gelişme

Son olarak Eskişehir’de güzel vakit geçirmek için farklı seçenekler mevcuttur. Mesela, insanlar şehir parklarında keyifli vakit geçirebilir, Porsuk Çayı kenarındaki kafe ve restoranlarda sosyalleşebilirler. Şehrin bu tür farklı mekânlar sunması her yaş grubundan insan için önemlidir. Üstelik yılın belirli dönemlerinde Eskişehir’de gerçekleşen sinema, müzik ve tiyatro festivallerine her yaş grubundan insan katılabilir. Görüldüğü üzere kültürel etkinliklere de ev sahipliği yapan şehir, eğlenceli ve keyiflidir.

Sonuç

Özetle, Eskişehir yaşamak için gönül rahatlığıyla tercih edebileceğiniz bir şehirdir. Sahip olduğu iş imkânları, ulaşım rahatlığı ve güzel vakit geçirmek için farklı seçenekleri ile Türkiye’de bulunan şehirler arasında cazip bir şehirdir.

Çözüm:

I.GİRİŞ

Genelden Özele Giriş +

Kompozisyonun Ana Fikir Cümlesi:

Üç temel sebepten ötürü Eskişehir, Türkiye’de yaşanabilecek en güzel şehirlerden biridir.

II. GELİŞME

A. Paragrafın Ana Fikir Cümlesi:

Eskişehir’in yaşanabilecek en güzel şehirlerden biri olmasının ilk sebebi çeşitli alanlarda sayısız iş imkânına sahip olmasıdır.

1. Yardımcı Düşünce:

Örneğin Eskişehir’de havacılık, tekstil ve gıda başta olmak üzere birçok alanda çalışılacak fabrikalar bulunmaktadır.

2. Yardımcı Düşünce:

Bunun yanı sıra şehirde bulunan üç üniversite ise eğitim alanında iş fırsatları sunar.

B. Paragrafın Ana Fikir Cümlesi:**1. Yardımcı Düşünce:**

Şehir içi ulaşım kapsamında otobüs, minibüs ve tramvay ile istenilen her yere kolaylıkla ulaşmak mümkündür.

2. Yardımcı Düşünce:

Ayrıca şehir dışı ulaşım düşünüldüğünde Eskişehir, hızlı trenin güzergâhındadır.

III. SONUÇ**Kompozisyon ana fikir cümlesinin yeniden ifade edilmesi, ana noktaların özeti:**

Özetle, Eskişehir yaşamak için gönül rahatlığıyla tercih edebileceğiniz bir şehirdir. Sahip olduğu iş imkânları, ulaşım rahatlığı ve güzel vakit geçirmek için farklı seçenekleri ile Türkiye’de bulunan şehirler arasında cazip bir şehirdir.

Paragraf düzeni ile kompozisyon düzeni karşılaştırıldığında;

- » Paragrafın ana fikir cümlesinin, kompozisyonun ana fikir cümlesine,
- » Paragrafın her bir yardımcı cümlesinin, kompozisyonun gelişme bölümünde verilen paragrafların ana fikir cümlesine,
- » Paragrafta detaylar olarak verilen cümlelerin, kompozisyonun gelişme bölümünde verilen paragrafların yardımcı düşünce cümlelerine,
- » Paragrafta sonuç cümlesinin, kompozisyonun sonuç kısmında ana fikir cümlesinin tekrarına, ana noktaların özetine dönüştürüldüğü görülür.

Etkinlik 6:**Aşağıda verilen konulardan biri hakkında kompozisyon yazınız.**

- » Çevre kirliliğinin sebepleri
- » Teknolojinin hayatlarımızı kolaylaştırması
- » Uzaktan eğitimin faydaları
- » Etkili iletişimin önemi

A. Aşağıda verilen kompozisyonu inceleyin ve tabloyu doldurun.

KÜRESEL ISINMANIN ETKİLERİ



Yakın gelecekte dünyamızı bekleyen birçok sorun vardır. Sera etkisi sonucu, dünya üzerinde yıl boyunca ortalama sıcaklıklarda görülen artış olarak tanımlanan küresel ısınma da bu sorunlardan biridir. Temel bir sorun olarak küresel ısınmanın dünyamız üzerinde birçok olumsuz etkisi görülmektedir.

Küresel ısınmanın öne sürülebilecek ilk etkisi küresel ısınmaya bağlı olarak görülebilecek iklim değişikliğidir. Dünyanın farklı bölgeleri iklim değişikliğinden farklı biçimde ve değişik boyutlarda etkileneceğinden dengeler bozulacaktır. Örneğin, sıcaklık artışından ötürü bazı bölgelerde çölleşme tehdidi artarken kutup bölgelerinde buzulların erimesi deniz seviyesinin yükselmesine ve bazı ülkelerin sular altında kalmasına sebep olacaktır. Ayrıca, küresel ısınmanın yol açacağı iklim değişikliği tarımsal faaliyetleri de olumsuz şekilde etkileyecektir. İklim değişikliği ile bitkilerin doğal yaşam alanlarında değişiklikler meydana gelecektir.

Küresel ısınmanın bir diğer önemli etkisi insan hayatını olumsuz olarak etkilemesidir. Besin kıtlığı, çölleşme, kuraklaşma gibi doğada oluşacak sorunlar insanları fiziken etkileyecektir. Böylelikle, insanların beslenecek gıda bulmaları zorlaşacak, hayatta kalma mücadeleleri ağırlaşacaktır. Üstelik küresel ısınmanın yol açtığı sorunlarla baş etmeye çalışan insanlar bu durumdan psikolojik olarak da etkilenecektir. Örneğin, yaşamaktan duyulan zevk azalacak, insanların psikolojileri bozulacaktır.

Özetle, küresel ısınma başta iklim değişikliğine yol açması ve insan hayatını olumsuz yönde etkilemesi açısından çeşitli etkilere sahiptir. İnsanlık olarak küresel ısınmanın olumsuz etkilerini en aza indirmek için bu konuda hassasiyet göstermeli, üzerimize düşeni yapmalıyız.

I.GİRİŞ

**Genelden Özele Giriş
+
Kompozisyonun Ana Fikir Cümlesi:**

II. GELİŞME

A. Paragrafın Ana Fikir Cümlesi:

1. Yardımcı Düşünce:

2. Yardımcı Düşünce:

II. GELİŞME

A. Paragrafın Ana Fikir Cümlesi:

1. Yardımcı Düşünce:

2. Yardımcı Düşünce:

III. SONUÇ

Kompozisyon ana fikir cümlesinin yeniden ifade edilmesi, ana noktaların özeti:

B. Aşağıdaki paragrafları anlamlı bir kompozisyon oluşturacak şekilde sıralayın.

KAPANA KISILMAK



a. Kapanın içindeki özel salgı bezleri asit ve enzim denen maddeleri salgılar. Bu maddeler yavaş yavaş böceğin vücudundaki yumuşak kısımları sindirir. Sonra aynı salgı bezleri sindirilmiş böceği emer. Kız böceğinin tümüyle sindirilmesi, sonra da kapanın başka bir öğün için yeniden hazır duruma gelmesi yaklaşık iki hafta sürer. Kapan tekrar açıldığında böceğin kanatları da dâhil olmak üzere sert dış iskeleti rüzgârın esmesiyle savrulur.

b. Kız böceği önce sinekkapanın üzerine konar, sonra kapanın üst yüzeyindeki tetik tüylere dokunur. İlk olarak menteşedeki motor hücre denilen özel hücreler sıvıyla dolar. Bu sıvı, tetikler harekete geçer geçmez motor hücrelerden dışarı boşalır ve hücreler daralır. Bu, lobların birden kapanmasına neden olur. Kız böceği bu hareketi fark etmez ya da verdiği tepki çok yavaş kalır.

c. Dişler artık birbirlerine kavuşmuş hâle gelir. Dişlerin özelliği dönüşümlü olarak sıralanmasıdır, böylece kapan kapandığında birbirlerine çarpmazlar. Bu sırada kapanın içindeki tetik tüyler de geriye katlanır. Tüyler bu sayede zarar görmez, kapan tekrar açıldığında yeniden kullanılabilir durumda olur.

d. Kapan kapandığında genellikle böcek içeride kalır ama kanatların birbirlerine karşı konumları biraz açıktır. Bu aşamada, çok küçük böcekler dişlerin arasından tırmanıp dışarı da çıkabilir fakat kız böceği bunu yapmak için çok büyük olduğundan içeride tutsak

kalır. Kapan yalnızca iki ya da üç böcek sindirdikten sonra etkisiz hâle geldiğinden küçük böcekler için boş yere kullanılmış olacaktır. Otuz dakika sonra kapanlar tümüyle kapanır ve bitki tutsağını sindirmeye başlar.

e. Doğadaki bazı bitkiler böceklerle beslenir. Sinekkapanın da yaprağının sıra dışı uçları, dikkatsiz bir böceğe çok çekici görünür. Böceği cezbeden şey yalnızca yaprağın konabileceği güvenli bir yere benzemesi değil, aynı zamanda bitki tarafından nektar şeklinde sunulan besindir. Elbette bunların hepsi bir aldatmacadır.

f. Kapanlar saniyenin yaklaşık beşte biri kadar bir süre geçmeden, kurbanın üzerine kapanmaya başlamıştır bile. Kenar dişlerin hafifçe dışa dönük olması, kapanlar kapanırken böceğin düşüp kurtulmasını önler. Kız böceği tehlikeyi fark etse de artık kaçmak için çok geçtir.

Kaynak: TÜBİTAK- Popüler Bilim Kitapları-Bitkiler-2018 düzenlenmiştir.

1.____ 2.____ 3.____ 4.____ 5.____ 6.____

YANITLAR

OKUMA

Etkinlik 1:

- 1. Bunlar:** Psikolojide objektif bilgiye ulaşmak için kullanılan üç bilimsel araştırma yöntemi
 - 2. Onların:** İlk dönem sosyologlarının
 - 3. Bu ilişki:** Sanat-iş ilişkisi
 - 4. Bu:** Bilimsel araştırmalarda araştırmacının objektif bir tutuma sahip olma gerekliliği
 - 5. Bu uygulama:** Toplam Kalite Yönetimi uygulaması
 - 6. Bu nitelik:** Özgünlük
 - 7. Onun:** Müziğin
- Onu:** İnsanı

Etkinlik 2:

- 1.**
Bu devrimden: Fransız Devrimi'nden
Burada: École Polytechnique'de
Bunlar: Teknokratlar (Teknokrat adı verilen, teknokrazi içerisinde yer alan yönetici konumundaki mühendis, mimar, teknisyen, iktisatçı vb. leri)
- 2.**
O: Bir sanatçı
Bunlarda: Birden çok akımın etkisini taşıyan eserlerde
Bu durum: Bir sanatçının bir akımla ilişkisinin tek boyutlu bir ilişki olmaması

Etkinlik 3:

- 1. b**
- 2. d**
- 3. Bu konuda:** Gerçeğin tanımı konusunda
Buna: Görünür gerçekliğin yanılgılara, çarpıklıklara ve değişimlere açık olduğu düşünülüp bunların bir yansıması olarak hakiki özler, biçimler olduğuna dair inanç
Onun: Güzelliğin
Bu kavramlara: Gerçek ve güzelliğe

OKUYALIM - YANITLAYALIM

A. TÜRKİYE'DE YAŞLILIK VE YAŞLILIK POLİTİKALARI

- 1. c**
- 2. d**
- 3. b**

- 4. Bu nedenle:** Üç kuşağın bir arada yaşadığı aile yapıları yaygın olarak görüldüğünden
- Bunlardan:** Ailenin çekirdekleşmesinin yaşlı nüfus üzerindeki olası sonuçlarından
- Tüm bu gelişmeler:** Aile içindeki iş bölümünde yaşlıların işlevsiz kalması, yaşlıların işlevsiz kalması ile birlikte iç göç sürecinin de dışında kalması ve yalnızlaşması, Türkiye’de geleneksel olarak yaşlıların bakımı ve korunması konusunda tampon kurum niteliğinde olan ailenin giderek bu özelliğinden uzaklaşması
- Bu ödeme:** 65 aylığı
- Söz konusu kitlenin:** Yaşlı nüfusun
- Bu durum:** Yaşlı nüfusun 2023 yılında 8 milyona ulaşması ve toplam nüfus içindeki payının günümüzdeki %7 seviyesinden %10'lara çıkması
- Bu kapsamda:** Yaşlı nüfusun sosyal hizmet, bakım ve özellikle de sosyal güvenlik ve sağlığa ilişkin gereksinimlerinin karşılanmasının maliyet boyutu kapsamında

B. NEDEN SPOR YAPMALIYIM?

1. d
 2. b
 3. a
 4. **Buna bağlı olarak:** Ergenlik çağında hormon seviyelerinde belirgin değişiklikler yaşanmasına bağlı olarak
- Bunun:** Düzenli yapılan fiziksel aktivitenin
- Bunun yanı sıra:** Özellikle kalp sağlığını korumada, kilo dengesini sağlamada, kas ve kemiklerin güçlenmesinde, obezite, diyabet, kanser ve kolesterol gibi hastalıkların riskinin azaltılmasında etkili olmasının yanı sıra
- Bu durumda:** Spor sırasında, vücudumuza kütleimizle orantılı olarak etki eden yerçekimi kuvvetinin kemiklerimiz üzerinde bir yük oluşturması durumunda
- Bu uyarı:** Kemik hücrelerinin uyarılması
- Bunu sağladığımızda: daha dengeli bir beslenme düzenine sahip olduğumuzda
- Bu sayede:** Kilo dengemizi daha kolay koruyabildiğimizde
- Böylelikle:** Sosyal çevremizin genişlemesine ve yeni arkadaşlar edinmemize yardımcı olduğundan
- Bunun yanında:** Takım hâlinde yapılan sporların gençlerin fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimlerine katkı sağlaması ve başarılı olmak için gereken iş birliği yapma ve takım olma becerilerini geliştirmesinin yanında
- Bunların:** Spor yaparken beynimizin salgıladığı çeşitli kimyasal maddelerin
- Bu hormon:** Endorfin
- Bu da:** Düzenli yapılan sporun serotonin salgılanmasını artırması
- Bu sayede:** Spor sayesinde beynin sürekli aktif olmasının konsantrasyonu artırması ve öğrenmeyi kolaylaştırması

DİNLEME

Etkinlik 4:

1. e
2. a
3. b
4. e
5. e

Etkinlik 5:

1. c
2. b
3. d
4. a
5. a

DİNLEYELİM - YANITLAYALIM

A. TUZ GÖLÜ

1. b
2. d
3. c
4. e

B. HASTALIKLARA KARŞI ALINAN ÖNLEM: AŞI

1. e
2. b
3. a
4. a
5. c
6. d

YAZALIM

A. KÜRESEL ISINMANIN ETKİLERİ

I. GİRİŞ

Genelden Özele Giriş

+

Kompozisyonun Ana Fikir Cümlesi: Temel bir sorun olarak küresel ısınmanın dünyamız üzerinde birçok negatif etkisi görülmektedir.

II. GELİŞME

A. Paragrafın Ana Fikir Cümlesi: Küresel ısınmanın öne sürülebilecek ilk etkisi küresel ısınmaya bağlı olarak görülebilecek iklim değişikliğidir.

I. Yardımcı Düşünce: Dünyanın farklı bölgeleri iklim değişikliğinden farklı biçimde ve değişik boyutlarda etkileneceğinden dengeler bozulacaktır.

I. Yardımcı Düşünce: Ayrıca, küresel ısınmanın yol açacağı iklim değişikliği tarımsal faaliyetleri de olumsuz şekilde etkileyecektir.

B. Paragrafın Ana Fikir Cümlesi: Küresel ısınmanın bir diğer önemli etkisi insan hayatını olumsuz olarak etkilemesidir.

I. Yardımcı Düşünce: Besin kıtlığı, çölleşme, kuraklaşma gibi doğada oluşacak sorunlar insanları fiziken etkileyecektir.

2. Yardımcı Düşünce: Üstelik küresel ısınmanın yol açtığı sorunlarla baş etmeye çalışan insanlar bu durumdan psikolojik olarak da etkilenecektir.

III. SONUÇ

Kompozisyon ana fikir cümlesinin yeniden ifade edilmesi, ana noktaların özeti: Özetle, küresel ısınma başta iklim değişikliğine yol açması ve insan hayatını olumsuz yönde etkilemesi açısından çeşitli etkilere sahiptir.

B. KAPANA KISILMAK

1. e
2. b
3. f
4. c
5. d
6. a

Yararlanılan kaynaklar

Açıköğretim Fakültesi, Aile Ekonomisi. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

<http://www.bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/neden-spor-yapmalıyım> (Derlenmiştir.)

Açıköğretim Fakültesi, Toplum ve İletişim. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Açıköğretim Fakültesi, Çevre Sorunları ve Politikaları. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

<http://www.milliyet.com.tr/kahve-nasil-bulundu--turkiye-ye-nasil-geldi--kahvenin-tarihcesi-molatik-935/> (Düzenlenmiştir.)

<https://www.sabah.com.tr/tuz-golu> (Düzenlenmiştir.)

<http://www.bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/hastalıklara-karsi-alinan-onlem-asi>(Düzenlenmiştir.)

TÜBİTAK- Popüler Bilim Kitapları-Bitkiler-2018 düzenlenmiştir.